

SPOLEČNÉ KOŘENY ČESKÝCH A RAKOUSKÝCH CHEMIKŮ

Nedávné odhalení pamětní desky Josefu Loschmidtovi (1821–1895) v Ostrově nad Ohří, kde jsem měl tu čest a potěšení být přítomen, připomnělo českým a rakouským chemikům jejich společné vědecké a ekonomické kořeny. Vývoj chemie ve střední Evropě byl ovlivněn předními univerzitami habsburské monarchie v Praze a Vídni, které vytvářely tvůrčí a stimulující prostředí pro řadu vědeckých osobností 18. a 19. století. S prvními profesurami chemie na těchto univerzitách, ustavenými v letech 1811, resp. 1838, byly položeny základy pro vznik dnešních chemických ústavů v našich zemích. Naš chemický průmysl a obchod vznikal na těch místech v severních Čechách, na Slovensku, v okolí Prahy a Vídni, která jsou v habsburské monarchii poprvé spojována s hornictvím. Prvního shromáždění chemiků Rakouska, 28. února 1887, se zúčastnilo přes 100 chemiků ze všech částí habsburské monarchie. Ačkoliv na tomto shromáždění bylo rozhodnuto založit chemickou společnost, trvalo to ještě 10 let, než byla v roce 1897 ustanovena „Verein Österreichischer Chemiker“. Počet členů rychle vzrůstal z počátečních 700 na 1300, které společnost měla na konci monarchie.

Proč jsem začal tento úvodník pohledem o dvě století zpět? Naše země putovaly společně určitým úsekem historie a později byly odděleny na několik desetiletí fyzickou i ideologickou bariérou. V roce 2004 Česká republika vstoupí do Evropské unie, jejímž členem je Rakousko již zhruba jednu dekádu, takže obě země budou opět součástí velkého politického uskupení. To, co kdysi bylo považováno za nepřekonatelnou překážku, zmizelo během několika let a je dnes minulostí. Ve vědě našťastí takové bariéry nikdy neexistovaly, a proto jsou vědci předurčení k tomu, aby hráli důležitou roli při dalším zlepšování vztahů mezi sousedy a při politickém sjednocování Evropy. Chemické společnosti České republiky a Rakouska mají méně prostředků než chemické společnosti větších zemí v Evropě, ale naším vkladem je právě společná minulost.

Než se budu zabývat budoucností, dovoluji mi uvést několik údajů o dnešní Rakouské chemické společnosti (GÖCh). Ta má okolo 1900 členů a je organizována v 6 regionálních sekcích a 17 tematických pracovních skupinách, pokrývajících všechny obory. Naši členové reprezentují celé spektrum chemie: pracují v průmyslu, v obchodě, v akade-

mické sféře a ve veřejné správě. Učitelé chemie mají svou vlastní, velmi úspěšnou organizaci, Společnost učitelů chemie Rakouska (VCÖ), s kterou GÖCh úzce spolupracuje. „Všední“ práce GÖCh se odehrává v regionálních sekcích a pracovních skupinách; nejviditelnější „centrální“ aktivitou je komunikace prostřednictvím dvojměsíčníku Chemie-Report.at a naší domácí stránky (www.goech.at), dále udělování několika cen za úspěchy v chemii jak studentům, tak renomovaným vědcům a pořádání naší národní chemické konference jednou za dva roky. Novinkou bude pořádání prvního Rakouského týdne chemie (25. 9. – 2. 10. 2004), kdy chceme mnoha akcemi a aktivitami v celé zemi upoutat pozornost veřejnosti na chemii jako na důležitou vědeckou a průmyslovou oblast.

Existuje velká snaha koncipovat Evropskou chemickou společnost. Podporuji existenci takové společnosti jako platformy pro jednotlivce organizované v národních chemických společnostech. Je mimo diskusi, že mnoho věcí důležitých pro chemii, např. lobování v Evropské komisi, strategie zlepšení obrazu chemie u veřejnosti nebo definování standardů chemického vzdělání, může být účinně prosazeno pouze na evropské úrovni. Není to ovšem míněno tak, že bychom se vzdali národních chemických společností. Naopak, se silnou Evropskou chemickou společností mohou národní chemické společnosti lépe řešit své domácí problémy. Umím si představit, že mezi evropskou platformou a národními společnostmi budou hrát důležitou roli jakési „klastry“ společností, které by se přirozenou cestou vytvářely mezi sousedními zeměmi. Zvláště společnosti malých zemí budou moci společně řešit problémy dané limitovanými zdroji: samy dosud nemohou svým členům poskytnout všechny potřebné služby a jejich osamocené hlas není dostatečně slyšet na evropské úrovni. Regionální „klastrování“ by nám mohlo dát příležitost tyto služby zlepšit a naši pozici posílit. Toho může být dosaženo koordinací jistých činností u takových problémů, které je lepší řešit v rámci bi- nebo multinacionální spolupráce.

*Tím se dostávám zpět k začátku svého úvodníku. Lze do-
ložít, že chemický průmysl a věda našich dvou zemí vycházejí ze společných kořenů. Doufám, že můžeme spojit alespoň něco z našeho úsilí k formování společné budoucnosti.*

Vídeň, prosinec 2003

Ulrich Schubert
prezident Rakouské chemické společnosti